

Úvod do jazykovědy

doc. Mgr. Petr Stehlík, Ph.D.
ÚR JL FF MU

Základní literatura

2

Čermák, František (2011): *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum

Ostrá, Růžena – Spitzová, Eva (1995, 1998): *Úvod do studia románských jazyků*, 4. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

Černý, Jiří (1996): *Dějiny lingvistiky*, Olomouc: Votobia.

Saussure, Ferdinand de (2007): *Kurs obecné lingvistiky*. Praha: Academia.

Jazyk

System symbolických znaků a pravidel jejich kombinování sloužící ke komunikaci, tj. přenosu informací mezi minimálně dvěma účastníky.

Základní vlastnosti jazyka:

- a) znakový charakter
- b) systémový charakter

Obecná klasifikace jazyků

1. Jazyky lidské:

- a) přirozené
 - b) umělé (formální + mezinárodní)
- + parajazyk (mimika, kinesika)

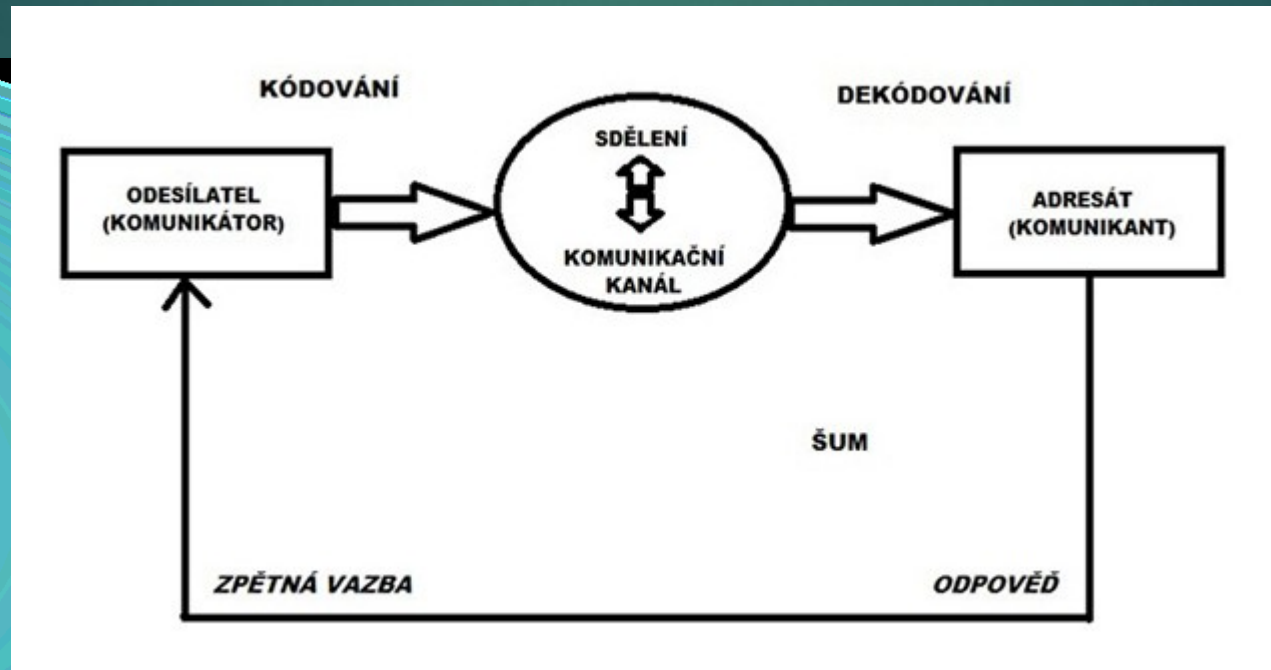
2. Jazyky živočišné:

- a) akustické
- b) kinesické

Komunikativní situace

5

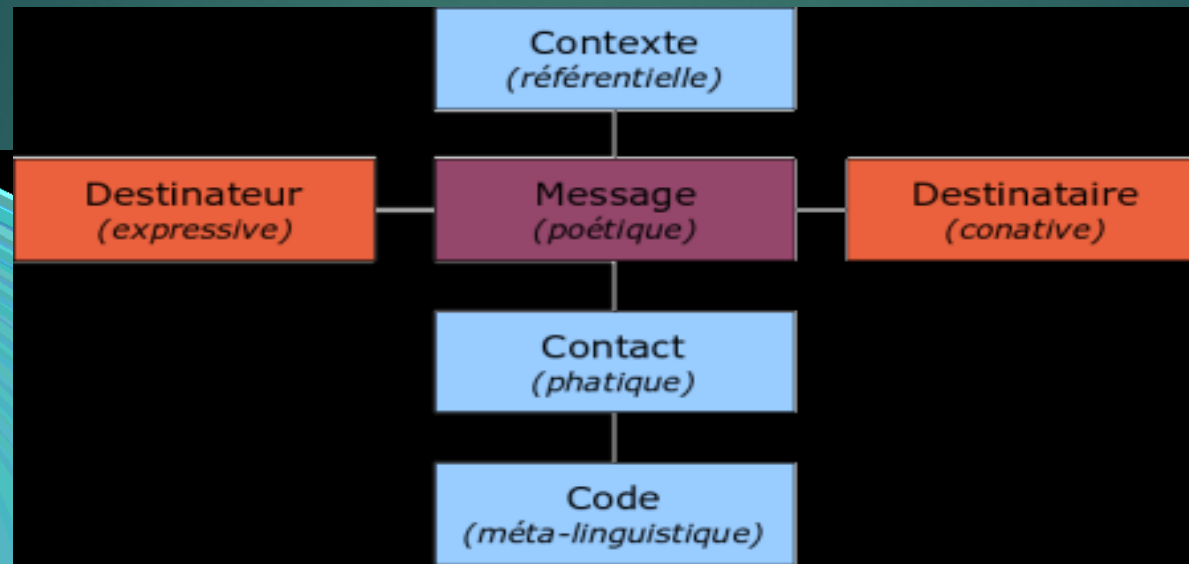
Kód

Kontext

Komunikativní funkce jazyka (R. Jakobson)

6

1. Referenční
2. Expresivní / emotivní
3. Konativní / direktivní
4. Poetická
5. Fatická / kontaktová
6. Metajazyková

Znakový charakter jazyka

- **Ferdinand de Saussure (1857-1913):**

signe (znak)

signifiant (označující, forma) = "image acoustique"

signifié (označované, význam)

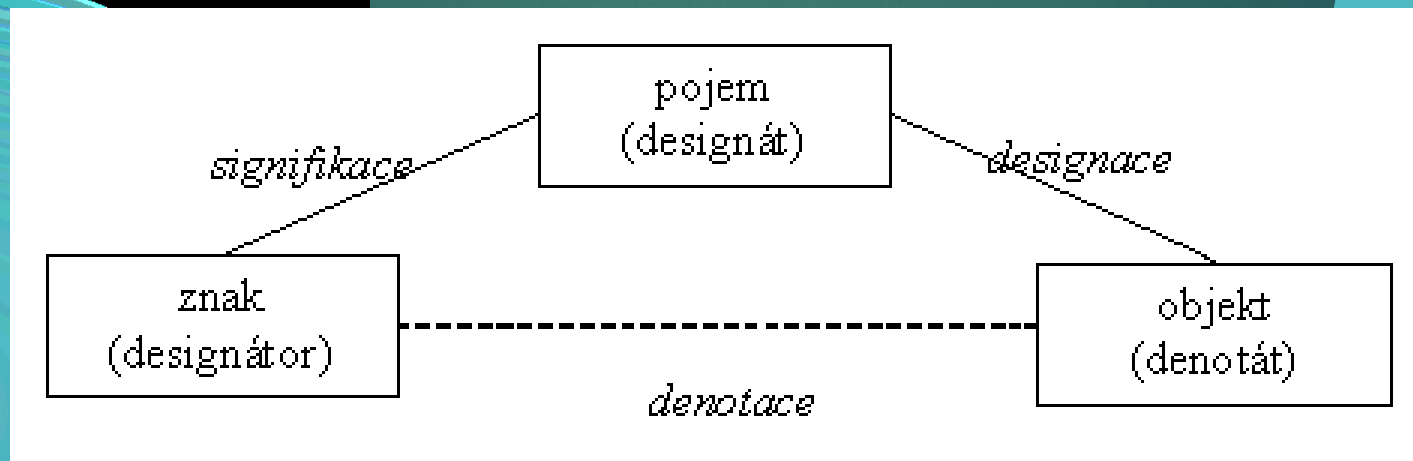
- **Stoikové (cca 3. stol. př. n. l.):**

semeion, semainon, semainomenon (referent)

- **Aurelius Augustinus (4.-5. stol. n. l.):**

signum, signans, signatum

Sémiotický trojúhelník (Ogden & Richards)

Teorie znaku

Charles Sanders Peirce – sémiotika
vs.
Ferdinand de Saussure – sémiologie

Typy znaků podle Peirce:

- 1) **Ikony** (vztah podobnosti: onomatopoeia, piktogramy)
- 2) **Indexy** (příčinná souvislost, ukazatele)
- 3) **Symboly** (konvenční znaky)

Vlastnosti jazykového znaku

10

- 1) Arbitrárnost
- 2) Diskrétnost
- 3) Lineárnost
- 4) Duálnost (Dvojí artikulace jazyka – A. Martinet)
- 5) Sémantičnost (funkčnost)
- 6) Kulturní a tradiční přenosnost
- 7) Stabilitnost (neproměnlivost)
- 8) Produktivnost
- 9) Reflexivnost (metajazyková funkce)
- 10) Prevarikace